

Поступові рубки.

Рівномірно-поступові рубки

Поступові рубки - це система рубок головного користування, за якої стиглий деревостан вирубується не за один прийом, а у кілька етапів, протягом певного періоду часу, з метою:

- ✓ забезпечення природного поновлення лісу;
- ✓ збереження лісового середовища;
- ✓ формування стійких і різновікових насаджень.

Заміна стиглого насадження новим поколінням лісу під захистом материнського деревостану.

- ✓ **Поступові рубки** можуть бути застосовані у найрізноманітніших умовах, але найчастіше їх проводять у **лісах I групи**.
- ✓ Величина лісосік обмежується у рівнинних лісах України до **25 га**.
- ✓ Після закінчення останнього прийому поступової рубки, старшого покоління лісу на площі не лишається, тому за кінцевим результатом вони схожі на суцільні рубки.
- ✓ У одних випадках дерева вирубуються відносно рівномірно по площі, в інших нерівномірно, утворюючи „вікна” в полозі, улоговини.
- ✓ Тому такі рубки іноді називають *рівномірними і нерівномірними, улоговинними*.
- ✓ Поступові рубки також поділяються на *короткострокові*, якщо рубка ведеться не довше **20 років**, і *довгострокові*, якщо вона продовжується **30 і більше років**.

Особливості та відмінні риси способів поступових рубок

Загальні риси поступових рубок

- ✓ багатоприйомність (2–4 і більше прийомів);
- ✓ тривалий період проведення (10–40 років);
- ✓ поєднання рубки і відновлення лісу;
- ✓ поступове зменшення зімкнутості намету;
- ✓ орієнтація на **природне поновлення**.

Ознака	Суцільні рубки	Поступові рубки
Заміна деревостану	Одночасна	Поетапна
Поновлення	Переважно штучне	Переважно природне
Мікроклімат	Різко змінюється	Змінюється поступово
Екологічний вплив	Високий	Помірний

Схема рівномірної поступової рубки була розроблена **Гартігом у кінці XVIII ст.** для букових лісів і нині вважається класичною. Деревостан вирубується за **чотири прийоми**, кожен з яких ставить певну мету і має свою назву.

- ✓ перший прийом – підготовчий;
- ✓ другий – засівний;
- ✓ третій – освітлювальний;
- ✓ останній – очисний;

Характер вибірки дерев на площі відносно рівномірний. Загальний термін рубки не виходить за межі 20 років, тобто це короткострокова рубка, після якої виникає одновікове насадження.

Підготовчий прийом рубки

Мета:

- ✓ Підвищення плодоношення материнського насадження
- ✓ Створення сприятливих умов для природного поновлення

Суть заходу:

- ✓ Розрідження пологу → покращення освітлення крон
- ✓ Через 2–4 роки спостерігається посилене плодоношення

Вирубують:

- ✓ Деревя небажаних порід
- ✓ Частина дерев головної породи з дефектами стовбурів
- ✓ Хворі та пошкоджені дерева

Інтенсивність:

- ✓ Загальна вибірка запасу - **20–25 %**
- ✓ Під час технологічного облаштування - **5–10 % запасу**
- ✓ Службова площа (волоки, майданчики) - не більше **20 % площі лісосіки**

Оптимальні строки проведення:

- ✓ Початок осені
  - ✓ Трелювання сприяє перемішуванню підстилки
  - ✓ Прискорюється її розклад

Технологічне облаштування лісосіки:

- ✓ Прорубування системи волоків
- ✓ Розмічення пасік
- ✓ Визначення місць для розробки та відвантаження деревини
- ✓ Розміщення майданчиків біля шляхів, просік, галявин

Період очікування після I прийому:

- ✓ **4–5 років**

Засівний прийом рубки

Мета:

- ✓ Рівномірне засівання площі насінням
- ✓ Забезпечення появи та росту сходів

Час проведення:

- ✓ Урожайний рік
- ✓ Після дозрівання насіння (осінь)

Особливості виконання:

- ✓ Рівномірне вирубування дерев по всій площі лісосіки
- ✓ Підтримання зімкнутості материнського пологу на рівні **0,8**

Інтенсивність рубки:

- ✓ Вирубується **20–30 %** запасу
- ✓ Видаляють:
  - ✓ Найбільші дерева
  - ✓ Дерева другорядних порід
  - ✓ Фаутні дерева (якщо залишилися після першого прийому)

Період очікування після II прийому:

- ✓ **5–7 років**

Освітлювальний прийом

Мета:

- ✓ Створення оптимальних умов для росту самосіву та підросту
- ✓ Формування життєздатного молодого покоління лісу

Суть заходу:

- ✓ Вирубкування частини дерев для забезпечення доступу світла
- ✓ Залишення частини материнського намету для:
  - ✓ Захисту від заморозків
  - ✓ Запобігання перегріву
  - ✓ Зменшення конкуренції трав'яної рослинності

Оптимальні умови проведення:

- ✓ Зимовий період
- ✓ За наявності снігового покриву (зменшення пошкодження підросту)

Контроль рубки:

- ✓ ДЕРЕВА, ПРИЗНАЧЕНІ ДО ВИРУБУВАННЯ:
  - ✓ Обмірюють
  - ✓ Нумерують
  - ✓ Клеймують
- ✓ Забезпечується контроль величини вибірки запасу

Інтенсивність:

- ✓ Після проведення заходу на корені залишається **25–30 %** запасу деревостану

Період очікування:

- ✓ **3–7** років

Очисний прийом рубки

Мета:

- ✓ Повне вилучення залишкового запасу материнського насадження
- ✓ Завершення формування молодого покоління лісу

Результат:

- ✓ Повністю вирубується залишок деревостану
- ✓ На площі залишається молоде покоління лісу віком до **15 років**
- ✓ Стан насадження нагадує суцільну вирубку з природним поновленням

Рівномірно-поступові класичні рубки

Рівномірно-поступова рубка - це спосіб поступової рубки, за якого деревостан зріджується **рівномірно по всій площі лісосіки.**

Характерні риси:

- ✓ **вирубання дерев відбувається без утворення вікон і куртин;**
- ✓ **рівномірне освітлення ґрунту;**
- ✓ **сприятливі умови для поновлення тіньовитривалих і напівтіньовитривалих порід.**

Етапи класичної рівномірно-поступової рубки

1. Підготовча рубка

1. покращення насінневого режиму;
2. видалення пригнічених і дефектних дерев.

2. Насіннєва (відновна) рубка

1. створення умов для масового поновлення;
2. зменшення зімкнутості до оптимального рівня.

3. Очисна (остаточна) рубка

1. повне вилучення материнського деревостану;
2. закріплення молодого покоління лісу.

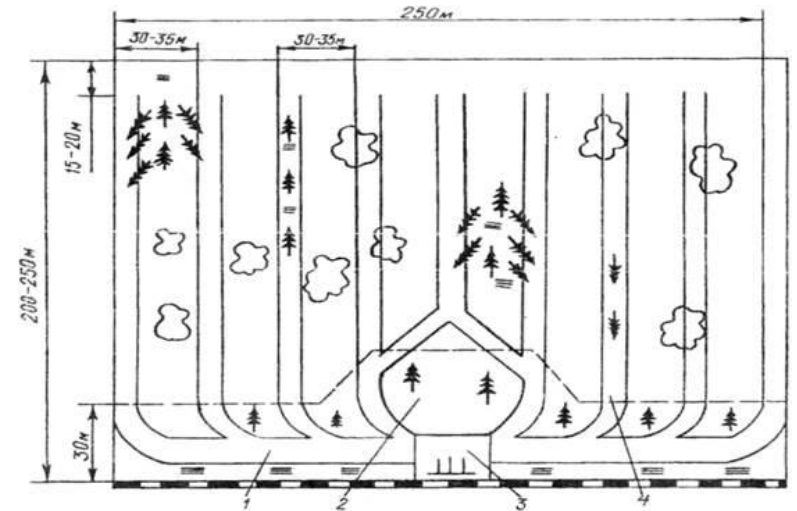
Спрощені рівномірно-поступові рубки

Причини застосування спрощених форм

- ✓ виробничі обмеження;
- ✓ економічна недоцільність тривалого циклу;
- ✓ низька повнота насаджень;
- ✓ обмежені строки лісокористування.

Основні ознаки спрощених рубок

- ✓ зменшення кількості прийомів (1–2 замість 3–4);
- ✓ скорочення тривалості циклу;
- ✓ часто поєднання з елементами суцільної рубки;
- ✓ менший контроль за рівномірністю зрідження.

Спрощені рівномірно-поступові рубки

Переваги:

- ✓ простіша організація;
- ✓ менші витрати;
- ✓ швидший оборот лісокористування.

Недоліки:

- ✓ гірші умови для поновлення;
- ✓ підвищені екологічні ризики;
- ✓ менш стабільна структура майбутнього насадження.

Оцінка рівномірно-поступових рубок

Лісівнича оцінка

- ✓ успішність природного поновлення;
- ✓ породний склад підросту;
- ✓ рівномірність розміщення молодого покоління;
- ✓ стан ґрунтового покриву.

Господарська оцінка

- ✓ вихід деревини за прийомами;
- ✓ якість сортиментів;
- ✓ втрати від пошкодження дерев;
- ✓ відповідність планам лісокористування.

Вплив поступових рубок на поновлення й структуру насаджень

Вплив на поновлення

- ✓ сприяють природному насіннєвому поновленню;
- ✓ формують стійкий підріст;
- ✓ знижують ризик заростання малоцінними породами.

Вплив поступових рубок на поновлення й структуру насаджень

Формування структури насаджень

- ✓ створюють різновікові або умовно різновікові насадження;
- ✓ підвищують вертикальну і горизонтальну структуру;
- ✓ збільшують біологічну стійкість лісів.

Організаційно-технічні показники та економічна ефективність

Організаційно-технічні показники

- ✓ кількість прийомів рубки;
- ✓ інтенсивність зрідження (%);
- ✓ тривалість рубкового циклу;
- ✓ середній обсяг деревини з 1 га за прийом.

Економічна ефективність

- ✓ вища собівартість у короткостроковій перспективі;
- ✓ стабільні доходи протягом тривалого періоду;
- ✓ зменшення витрат на лісовідновлення;
- ✓ довгострокова господарська вигода.

Екологічна оцінка та рекомендації щодо застосування

Екологічні переваги

- ✓ збереження лісового мікроклімату;
- ✓ мінімізація ерозійних процесів;
- ✓ збереження біорізноманіття;
- ✓ кращий водорегулюючий ефект.

Обмеження застосування

- ✓ неефективні у світлолюбних порід;
- ✓ складні в експлуатації на крутих схилах;
- ✓ потребують високої культури лісокористування.

Рекомендації

- ✓ застосовувати у букових, ялицевих, ялинових лісах;
- ✓ поєднувати з вибірковими рубками догляду;
- ✓ адаптувати інтенсивність до типу лісорослинних умов;
- ✓ враховувати кліматичні зміни та ризики вітровалів.

Рівномірно-поступові рубки є **екологічно доцільною та лісівничо обґрунтованою системою**, що забезпечує сталий розвиток лісових екосистем за умови правильного планування та дотримання технологічної дисципліни.

